В селі вже скрізь погасло. А у Волохів, крім лампочки під вибілуваним сволоком, горів ще й каганець на столі: цю ніч у них мала опороситися свиня. Біля грубки лежав кулик жовтого околоту, сухого і теплого,— на підстилку поросяткам, а з-під ліжка червоніла новенька вільхова ліса.

Заклавши руку за спину і рипко потираючи долонями, Антін Волох швендяв по хаті — од столу до дверей і назад. І хоч був Антін змолоду сутуленький, плечі тримав рівно і не шкрьобав ногами по долівці, як завжди, а ставив їх чітко, як солдат.

— Тепер, — гомонів до жінки на піч,— і ми, Палажко, зоживемо. І на кофтину тобі буде, і на платок великий, роменський — хо-хо — спроможемося...

Палажці робилося ніяково і трохи якось аж млосно від тих слів. Вона сором'язливо совалась по черені, намагаючись озватися влад, щоб не зіпсувати доброї господарської розмови.

— А з тими ж грішми, що на трудодень за березень дадуть, — як? — питала несміливо.

— Та подивимось, — одвічав Антін спроквола, немов і не думав раніше, як, справді, з тими грішми обернутися. — Подивимось. Може, москалеві нашому прикупимо гражданські штани на демобілізацію, а мо', кожушка мені розстараємося. Брат Мефодій писав же ото, що в

Астрахані вони ніпочім. Одне слово, продамо приплід, а далі воно само покаже...

Підійшов до каганчика, зняв ганчіркою гаряче закіптюжене скло і почав хекати в нього.

— Ану, стара,— сказав лагідненько,— навідайся до свині, а я скло почищу.

Палажка хутенько, по-дівочому, скікнула з печі і отим, здавалося б уже давно забутим, грайливим жіночим рухом перепнулася хусткою, на цей раз не ховаючи під нею ясних карих очей. Помітивши скоса той рух, Антін шибеникувато ошкірнувся і вщипнув жінку за поперек.

— А ти в мене ще й молодиця — хе-хе — показна...

Палажка солодко зойкнула і, ховаючи посмішку в хустину, гнучко одсахнулась од чоловіка.

— Може б, ти, батьку, каганчика поки що погасив, — щебетнула вже од порога.— А то таке: і лампочка горить, і каганець...

За інших обставин Антін, звичайно, нагримав би на дружину або сказав отак: "Ану не гавкать"! — але сьогодні, як бувало на свят-вечір, лайка не йшла йому на язик.

— Нічого, — озвався смиренно, — хай горить. Далебі, не збіднiємо... Палажка вийшла. А Антін надів скло і знову зашмарував по хаті,

розмірковуючи про складні господарські справи.

Ще заздалегідь до опоросу він кілька разів ходив у містечко на базар. Прицінювався до поросят, гомонів з чоловіками, що їх продавали:

— Воно зараз, поки оце хурделить,— казав то одному, то другому,— ціни справжньої не візьмеш. Холодно. А отуди на весну карбованців по двадцять даватимуть залюбки.— І немов між іншим додавав: — Моя первістка весною наведе...

Дехто слухав його уважно і погоджувався, інші бідкалися, що немає покупця, а були й такі, що казали Антонові спересердя:

— Іди собі, чоловіче...

Антін і не ображався на них, бо таки співчував. І чим дужче співчував, тим більше радів за себе: йому вже отакого клопоту не

буде...

Увійшла Палажка і внесла до хати терпких пахощів весняної ночі.

— Вже стелеться свинка, — сказала веселенько.— Заклопотана така!

Антін зупинився посеред хати, тернув долонею об долоню і підсмикнув штани.

— Стелеться, кажеш? Угу. А ти ж не забула, як це воно, як стелеться?

— Та чом би ж я забула,— образилась Палажка.— Ота, що в нас перед війною була, теж так робила: соломку писком розкидає, розкидає... Це в обід. А в полудень уже й навела. Хіба ти забув? — Хе, забув, — пхикнув Антін, — якби забув, то оце б не знав, що й робити. А так все, як у людей: і ліса, і підстилка є...

Присів до столу і заходився обмацувати каганець: поправив скло, хоч воно й так було добре надіте, викрутив навіщось гніт, а тоді знову його вкрутив, мугикаючи при цьому якоїсь веселої пісні.

— От бач, як воно життя обертається, — мовив перегодом, зводячи до стелі пророчий погляд.— Недерма сказано: "То високо піднімить

человека, то в бездну бросить навсіди... " Таке воно й є. Візьми того ж таки Федая. У сорок сьомому, як у правління проліз, так таким уже розумакою став, що куди твоє діло...

— Еге, таке пхе було, — втулила Палажка.

— У людей лихо, — продовжував Антін, — а він одно поросят на базар возить та гроші дере... Зустрів мене колись п'яний та: "На тобі, Антоне, п'ятьорку, та хоч надурику випий, бо чортма в тебе хазяйської кеби".

— Отаке стерво, — обурено вигукнула Палажка. — А само ж, прости господи, матню набік носило...

— Га-га-га,— засміявся Антін. — Точно, набік.

— Кривоматній! — підсипала Палажка, теж закипаючи зловтішним сміхом.

— Бга-га-га... Кривоматній!.. — забухикав Антін.

— Хі-хі-хі-і... — зашилася Палажка, наливаючись від напруги дівочим рум'янком.— Розтапша нещасний...

Сміялися довго, вмовкаючи лише на якусь хвилю, щоб глипнути повітря або вліпити ще якесь замашненьке слово про Федая. Потім заморилися і, гикаючи, висякались обоє.

— То як же ти, батьку, плануєш із поросятками? — трохи згодом запитала Палажка.

Антін ворухнув бровами і сточив їх на переніссі.

— Та як... — поклав руку на коліно і, починаючи з мізинця, став по черзі загинати руді оцупкуваті пальці.— Значить, одне — Йо-о-осипові, Федорці, сестрі, — пару,— К-о-нонові кабанчика... А решту — на продаж.

Надворі почало сіріти. У вікна зазирнула висока густа блакить. Світло од каганчика зробилося жовтим і куцим.

— Мабуть, пора йти,— сказав Антін.— Давай лишень мені коробку чи підрешітку,— що ти там налаштувала?

Палажка зняла з печі підрешітку, замощену теплим ганчір'ям.

— Чи ж улізуть? — спитала.

— Та повинні б. А ні, то двома заходами вносимо.

Антін наопашки, як бувало парубком, накинув діжурчину, сховав під полу каганчика, щоб не погас на вітрі, і вийшов.

А Палажка заходилася розтопляти в печі. Їй було трошки сумно і шкода цієї ночі. Пригадалася молодість, любенькі розмови з чоловіком і ще щось хороше, чого вона ніяк не могла згадати...

Вже світом рипнули сінешні двері. У Палажки потерпло в грудях, а серце загрюкотіло, як перед сватами.

Антін спотикнувся на порозі й виматюкався. У пригоршні в нього вовтузилося і кувікало маленьке червоне поросятко.

— Що, не вмістилися? — тьохнула Палажка.— Я так і знала...

І раптом отетеріла, побачивши чоловікові очі — червоні з безсоння і якось дуже витріщені.

— Оце і все,— сказав Антін.— Нема більше...

— Як, то немає?

— Єк, єк,— перекривив Антін.— Якби ж ти не гавкала!.. А то: "Кононові двоє, Федорці — пару"... Зараза! Увійшов, а вона вже шестеро розірвала...

Палажка полізла на піч і почала плакати.

— А щоб тобі було заціпило! — гримнув Антін і вдарив ногою по околотові.

Потім закутушкав поросятко в ряднину і поліз з ним на лежанку.

Сонний стогнав, мимрив щось і ворочався з боку на бік. Поросятко лізло йому під руку, заклопотано хрюкало, шукаючи материної цицьки. Антін спросоння сердито одштовхнув його. А вночі, перевертаючись на інший бік, наліг плечем і задушив...

Трохи згодом надворі тихо заграли багрянці і полізли у вікна. Зійшло червоне березневе сонце.